

ASIA/ÄRENDE: Kaarle Vihtori Turunen

Av: Vanja Hamidi Isacson (2020)

Ett flerspråkigt drömspel
baserat på originaldokument
från Utrikesministeriet i Helsingfors
och brev skrivna av Kaarlo Vihtori Thurén
och Hilma Thurén.

K.-k.

9

sivu

215

VIRKATODISTUS

KONTAKT

Vanja Hamidi Isacson

Email: vanjaisacson@gmail.com

Tel: 0046736598734

Vanja Hamidi Isacson varten.

Handling

ASIA/ÄRENDE: Kaarle Vihtori Turunen är ett flerspråkigt drömspel på finska, finlandssvenska, sverigesvenska, ryska och engelska som behandlar teman som språkförlust och familjetrauma. De två tidsplanen 2010-tal och 1930-tal flätas ihop, liksom språken.

Verket handlar om Tanja som kommer från Sverige till Utrikesministeriets arkiv i Helsingfors för att ta reda på vad som hände hennes finska gammelmorfar som försvann i Sovjetunionen under 1930-talet. ►►

I arkivet träffar Tanja Arkivarien som blir hennes ingång till det förflutna. Hon möter sina döda släktingar: mormodern Eevi, gammelmormodern Vilma och gammelmorfadern Kaarle, som alla talar finska - ett språk Tanja inte förstår.

Genom släktingarnas egna ord och Utrikesministeriets byråkratiska skrivelser vecklas Tanjas släktingars öde ut: familjen som splittrades och aldrig återförenades. Vilmas kamp för att Kaarle skulle återvända till hemlandet. Kaarles öde efter att ha rest till Sovjet för att söka arbete och ett bättre liv, men i stället fängslades som "illegal gränsöverlöpare", hamnade i Stalins Gulagsystem, och till slut dömdes för kontrarevolutionär rörelse och arkebuserades 1938.

Detta öde delade han med många av de tiotusen finska medborgare som, av olika anledningar, sökte sig till Sovjetunionen under Stalins regim. Där blev de flesta placerade i arbetsläger och utnyttjade som arbetskraft. Under 1938 dömdes många av dem till döden och arkebuserades i massgravar för fabricerade brott som spionage och kontrarevolutionär rörelse.

”

Under en researchresa till Finland 2017 hittade jag på Utrikesministeriets arkiv i Helsingfors en mapp rörande min gammelmorfar och hans försvinnande i Sovjetunionen på 1930-talet. Denna mapp innehöll tre originalbrev och ett tjugotal dokument skrivna av Utrikesministeriet - allt material var på finska, några partier på ryska. Utifrån dessa brev, dokument och samtal med mina släktingar skrev jag pjäsen.

- Vanja Hamidi Isacson, pjäsförfattare och barnbarnsbarn till Kaarlo Vihtori Thurén.

Tagit 3/12/1952

K.6504

97

9/1-98

Hilma hyvä

Om pjäsförfattaren Vanja Hamidi Isacson

Sverigefinsk dramatiker och librettist. Doktorerar 2022 i scenkonst vid Stockholms Konstnärliga Högskola, med forskningsprojektet "Flerspråkighetens potential i dramatiska verk". ASIA/ÄRENDE: Kaarle Vihtori Turunen är ett av två flerspråkiga verk som ingår i det konstnärliga forskningsprojektet. Det andra verket utvecklades i samarbete med Unga Klara - nationell scen för barn och unga i Sverige.

Hamidi Isacson grundade den flerspråkiga barnteatern Teater JaLaDa i Malmö, som hon drev och skrev pjäser för mellan åren 2013-2016. Hon har skrivit två operalibretton i samarbete med tonsättaren Daniel Fjellström; det ena en dramatisering av Tusen och en natt för Malmö Opera, det andra - kammaroperan Kom inte hit! - var baserad på samma dokumentära material som ASIA/ÄRENDE.

Vanja Hamidi Isacson om flerspråkigheten i pjäsen

ASIA/ÄRENDE skrev jag utifrån en stark önskan om att låta min gammelmorfars röst höras; hans röst som bokstavligen tystades och som under åttio år har vilat i ett arkiv. Att hans röst skulle höras på det språk han talade och skrev; finska med alla sina dialektala och grammatiska egenheter var centralt – den skulle inte förvanskas genom att översättas eller korrigeras. Därav mitt val att använda breven han skrev mer eller mindre obearbetade i verket. Flerspråkigheten var en del av mina släktingars liv. Min mormor emigrerade i vuxen ålder till Sverige. Hur finska språket och flerspråkigheten togs emot och behandlades i Sverige under 1950- och 60-talet ledde till att språket inte fördes vidare till mig. Detta är centralt för pjäsen – och därav följer att flerspråkigheten är nödvändig. Pjäsen handlar om språkförlust och vad det gör med en person att inte kunna det språk som ens förfäder talade och skrev på; hur en söker sanningen om det förflutna på ett språk en inte kan. Och om att återta ett språk, en identitet och ens historia.

Verket är skrivet utifrån idén att det inte ska textas, att personer som behärskar något av språken finska eller svenska – inte nödvändigtvis båda – ska kunna förstå tillräckligt för att engagera sig i berättelsen.

Flerspråkigheten placerar karaktärerna i tid, rum och historisk kontext. Den stärker emotionella band mellan karaktärerna och erbjuder publiken en flerspråkig scenkonstupplevelse med många röster.

R 6109/31
P. 1045 18/10-34

Helsingissä syyskuun 18 päivänä 1934

Information om pjäsens roller

*Varmens
töytämyyjä
13/9-98*

Tainionkoski

Namn | ålder | språk

Asia: THUREN, Kaarlo Vihtori.

SLÄKTEN TURUNEN

TANJA | ca 35 år | sverigesvenska.

Kommer på 2010-talet från Sverige till Helsingfors för att söka svar på frågan vad som hände hennes finska släktingar åttio år tidigare. Tillbringar en natt i arkivet där släktingarnas öden vecklas ut.

LIINA | ca 60 år | sverigesvenska och lite finska.

Tanjas mamma, hämtar henne i arkivet och tar del av breven.

**EEVI | ålder varierar under pjäsen | 8 - 70 år
finska och sverigesvenska (med finsk brytning).**

Väntar på sin pappa som försvann när hon var tre år gammal.
Tanjas mormor.

VILMA | ca 30 år | finska.

Kämpar under större delen av sitt vuxna liv för att få hem sin man Kaarle som försvunnit i Sovjet, och för att överleva med dottern Eevi i Finland. Tanjas gammelmormor.

KAARLE | ca 35 år | finska och lite ryska.

Kämpar för att återvända till Finland efter att 1932 ha rest till Sovjetunionen för att skaffa arbete, men istället blivit fängslad och placerad i ett Gulagläger. Tanjas gammelmorfar.

Ulkoasiainministeriön kirjelmän jäljennös	Laati	Puhtaaksi-kirjoitti	Varmensi	N ä k i			Allekirjoitti
				Jaosto-päällikkö	Osasto-päällikkö	Kanslia-päällikkö	
6		A/B.					T.A.

1. Sukunimi, ristimä- ja isännimi.

ÖVRIGA

ARKIVARIEN | finlandssvenska och finska.

Arbetar i Utrikesministeriets arkiv och är den som hjälper Tanja att söka svaren på vad som hände hennes släktingar.

2. Syntymåaika ja paikka.

UD-CHEFEN | finska.

Är chef vid Utrikesministeriet* (UD) under 1930-talet. Hanterar Kaarle Vihtori Turunens försvinnande i Sovjetunionen som ett ASIA/ÄRENDE bland andra.

3. Oliko ennen Venäjän S. N. T. L:n kanssa milloin vapautunut siitä?

SÄKERHETSPOLISEN | finska.

Kontrollerar och trakasserar Vilma och Eevi efter Kaarles försvinnande.

4. Vakinainen asuinpaikka ennen rajanylittämistä.

DET FÖREKOMMER TVÅ TALKÖRER I PJÄSEN:

UD-KÖREN/NKVD-MÄN | finska och ryska.

Växlar mellan att inta rollen som tjänstemän vid Utrikesministeriet (UD) och medlemmar i den sovjetiska säkerhetspolisens (NKVD) som förhör och torterar Kaarle.

5. Kansallisuus, alamaat ja mitä muita kielia osaa?

SKUGGKÖREN | svenska.

Är som ett känslomässigt eko av Kaarle, Vilma och Eevi. Skuggkören består endast av röster, de tar inte fysisk form. Förekommer enbart i de scener där Kaarle är närvarande.

6. Sosiaalinen alkuperä, sivistys, harrastukset, ammatillinen ja muut ominaisuudet.

7. Arvo tai toimi tällä hetkellä ja varsinkin ammatti.

*= författaren använder UD enligt Sveriges utrikesdepartement, medan man i Finland använder utrikesministeriet.

8. Onko palvellut tsarivärväyksessä ja punaisessa armeijassa ja missä ominaisuudessa?

9. Missä, milloin ja teissa pidätettiin ja missä oli pidätetty?

Produktionsfakta:

Antal skådespelare:
Med dubbleringar: 10
Utan dubbleringar: 14

Längd: helaftonspjäs
Lästid: 1 timme 30 minuter

Lyssna till utdrag ur ASIA/ÄRENDE: Kaarle Vihtori Turunen!

Tanja kommer i nutid till Utrikesministeriets arkiv i Helsingfors för att ta reda på vad som hände hennes finska gammelmorfar Kaarle Vihtori Turunen på 1930-talet. Pjäsen utspelar sig i arkivet under en natt då tid, plats, personer och språk flyter ihop och sammanflätas.

AKT I

Scen 4

4:2

Tanja hittar ett brev från Kaarle till hans fru Vilma, Tanjas gammelmormor. Brevet är skrivet två år efter hans avfärd. Då Tanja följer med Vilma som läser brevet uppenbarar sig även Kaarle. Han ber Vilma att hålla ut och beskriver livet i lägret. Genom raderna sipprar misären ut. De är slavar och har varken mat eller kläder.

Lyssna till scen 4:2
genom att skanna
QR-koden:

4:3

Genom brevet får Vilma och Tanja veta att Kaarle hört att andra finnar fått pass för att kunna resa hem, vilket ger dem hopp. Han beskriver också hur han försökt fly men blivit tagen av vakterna och förflyttad längre bort i Sibirien.

Lyssna till scen 4:3
genom att skanna
QR-koden:

Scen 5
5:4

Vilma intensifierar sin kamp för att få hem Kaarle men Utrikesministeriet fortsätter med sin byråkrati utan att något händer. Säkerhetspolisen börjar kontrollera och trakassera Vilma och dottern Eevi, samt även Tanja. Kaarle dyker upp och försvarar familjen. Han skriver ett brev om hur han hoppas kunna återvända någon jul framöver.

Lyssna till scen 5:4
genom att skanna
QR-koden:

Scen 7
7:2

Tanja hamnar mitt i Vilmas och Eevis kamp och konflikt: vems var skulden över det som skedde. När Vilma börjar läsa Kaarles brev från 1937, fem år efter att han reste, blommar också konflikten mellan Kaarle och Vilma upp: att han aldrig borde ha rest och lämnat dem ensamma och att hon misstänker att han skaffat en ny familj i Ryssland och glömt dem.

Lyssna till scen 7:2
genom att skanna
QR-koden: QR

AKT II

Scen 6
6:1 - 6:2

Tanja ger sin mormor Eevi brevet som hennes pappa Kaarle skrev till henne, men som aldrig nådde fram. Kaarle talar genom brevet med dottern. Hon uttrycker sin saknad, förtvivlan och alla hennes frågor över att han lämnade dem.

Lyssna till scen 6:1-6:2
genom att skanna
QR-koden:

7:3 - 7:4

Enligt Kaarle går det rykten om att andra finnar fått pass och väntar på att resa, men att han inte längre orkar hoppas på att han ska kunna komma hem. Vilma blir rasande – hon tar det som lögn. Till slut berättar Kaarle hur han led i lägret och att han sköts på en plats och dag han inte kände till. När Vilma och Eevi vägrar tro honom ber han dem att sluta vänta på honom.

Lyssna till scen 7:3 - 7:4
genom att skanna
QR-koden:

Skådespelare i inspelningarna:
Carl Alm, Ellen Edlund, Dan Henriksson, Mari-Helen Hyvärinen,
Turo Marttila, Eeva Putro och Elina Saarela.

Regissör: Meimi Taipale
Översättning av dialog till finska: Mari-Helen Hyvärinen

Inspelningarna är förverkligade i samarbete med Klockriketeatern.

Presentationen av Asia/Ärende har skapats genom
ett samarbete mellan Vanja Hamidi Isacson,
doktorand vid Stockholms konstnärliga högskola*,
och Klockriketeatern **.

* med stöd av Kulturfonden för Sverige och Finland.

** Klockriketeaterns verksamhet stöds av
kulturministeriet i Finland,
Helsingfors stad (kultur och fritid); samt av
Svenska kulturfonden och
Föreningen Konstsamfundet.

Därtill stöds projektet "56 Hour Race" av
Stiftelsen Tre Smeder och
Svenska folkskolans vänner.

KLOCKRIKETEATERN